

je seznanila Petra Svoljšak (Poizkus ocene vojaških in civilnih izgub (žrtev) med prvo svetovno vojno). Poudarila je, da so viri za ugotavljanje vseh padlih vojakov številni in raznovrstni, vendar pa ne dokončni in je zato težko podati točno oceno vseh žrtev.

O žrtvah druge svetovne vojne je v popoldanskem delu razpravljala Jože Dežman (Talci zgodovine!). Ocenil je, da je bilo med Slovenci med vojno od 70.000 do 80.000 vojniških žrtev, kar pa ni končen podatek, saj se podatki še zbirajo. Med žrtvami so bili tako partizani kot njihovi nasprotniki, ki se lahko omenjajo šele v zadnjem času. – Marjan Žnidarič (Krvni davek bombnih napadov na Maribor med 2. svetovno vojno) je postregel s podatki o številu bombnih napadov in njihovih žrtev v mestu, ki je od januarja 1944 do aprila 1945 doživelo 29 bombnih napadov; ti so terjali velik krvni davek med slovenskim civilnim prebivalstvom. Umrlo je 483 ljudi, ranjenih pa je bilo 352.

Nevenka Troha (Genocid ali kaznovanje fašističnih zločinov: kdo so bili usmrčeni maja 1945 v Tržaški pokrajini) je poskusila analizirati število usmrčenih po 2. svetovni vojni v Tržaški pokrajini, medtem ko se je s problemom žrtev na Goriškem v istem obdobju spopadla Nataša Nemeč (Nacionalna struktura množične smrti na Slovenskem aprila in maja 1945 s poudarkom na Primorski). – Kot zadnji sta nastopili Mojca Šorn in Tadeja Tomiňšek-Rihtar, ki sta predstavili petletni projekt nacionalne zbirke »Žrtve 2. svetovne vojne in zaradi nje« v Sloveniji, s katerim se bo popisalo vse žrtve 2. svetovne vojne pri nas. Popis bo zajel celotno območje današnje Slovenije za obdobje od aprila 1941 do junija 1945, tematsko pa je razdeljen na žrtve na partizanski strani in žrtve na partizanom nasprotni strani.

Po kratkem odmoru je sledil občni zbor Zveze zgodovinskih društev Slovenije. Predsednik ZZDS Stane Granda je poročal o delu zveze v zadnjih dveh letih. Prebrani sta bili poročili uredništva *Kronike* in *Zgodovinskega časopisa*. Sledilo je še poročilo nadzornega odbora ZZDS. Udeleženci so po kratki obravnavi sprejeli predlagani novi statut. Razrešeno in ponovno izvoljeno je bilo novo-staro vodstvo ZZDS. Za predsednika je bil zopet potrjen Stane Granda, imenovana sta bila dva podpredsednika, Franc Rozman in Jure Perovšek, tajnica ostaja Barbara Šatej. Za nadzorni odbor so bili ponovno izvoljeni predsednik Aleš Gabrič ter člana Bojan Godeša in Žarko Lazarevič. Predsednik častnega razsodišča je še naprej Franc Rozman, člana pa Ignacij Voje in Eva Holz. Glavni in odgovorni urednik *Zgodovinskega časopisa* ostaja Vasilij Melik, namestnik glavnega urednika pa Janez Stergar. Urednica *Kronike* bo še naprej Eva Holz.

Po napornem dnevu so se zgodovinarji z avtobusi odpeljali v Marezige, kjer jim je tamkajšnje turistično društvo priredilo prijeten in družaben večer ob zvokih harmonike in nastopu lokalne pesnice in pisateljice Nelide Štok-Vojška, ki je prebrala nekaj domačih istrskih prigod.

Zadnji dan zborovanja je že skoraj tradicionalno rezerviran za izlet. Tokrat so se udeleženci pod strokovnim vodstvom odpeljali čez mejo na tržaški in goriški Kras, ustavili so se v Štivanu in na Oslavju in prijeten izlet po slovenskem zamejskem ozemlju zaključili s kosilom v Šempetru pri Gorici.

Z veseljem ugotavljamo, da je bilo tudi letošnje zborovanje vsebinsko in organizacijsko zelo uspešno. Dobro obiskana predavanja in prijetno razpoloženje je zaznamovalo tridnevno srečanje zgodovinarjev, ki so bili zopet deležni novih spoznanj in najnovejših zgodovinskih izsledkov.

Barbara Šatej

Poročilo predsednika Zveze zgodovinskih društev Slovenije o delu za obdobje 1996–1998

Čenjeni gostje, drage kolegice, spoštovani kolegi!

Vsa današnja poročila o razmerah v Sloveniji se začenjajo z opozorilom, da je slovenska družba v tranziciji. Čeprav smo si prizadevali, da bi se takim oznakam za naše delo izogibali, jo vendar moramo omeniti. Tranzicija je v slovenskem zgodovinoisju večplastna. Na eni strani je bila na ljubljanski Filozofski fakulteti izvršena menjava generacij, v zadnjih letih smo izgubili nekaj

najuglednejših zgodovinarjev, za katere smo domnevali, da brez njih ne bo šlo. Kakor jih na eni strani kot ljudi in strokovnjake zelo pogrešamo in jim na tem mestu izrekamo našo najglobljo zahvalo za vse opravljeno delo in za našo vzgojo, na drugi strani z veseljem ugotavljamo, da so sijajni profesorji imeli sijajne učence. Naši spoštovani kolegi se ne uveljavljajo samo doma, ampak tudi v tujini. Prav v tem vidiku že v veliki meri prekašajo starejše generacije, ki, to moramo priznati, takih možnosti niso imele.

Druga vsebina velikih sprememb, ki smo jim priča v našem zgodovinarskem cehu, je vse večje uveljavljanje mariborskega zgodovinskega oddelka tamkajšnje Univerze. Kljub velikim dvomom in nezaupanjem pred odpiranjem možnosti univerzitetnega študija zgodovine v Mariboru, se je pokazalo, da so bile takšne odločitve pravilne.

Izjemnega pomena za razvoj naše stroke je tudi razmah Znanstvenoraziskovalnega središča v Kopru, ki se vse bolj oslanja na lastne sile. Kolege opozarjam na njihovo izjemno kvaliteto revije *Annales* in jo najtopleje priporočam. Upajmo, da se bo kaj podobnega v bližnji prihodnosti zgodilo tudi v Prekmurju. Imajo že domač kader, ki se je uspešno predstavil tudi na našem spomladanskem srečanju v Mariboru. Njegova velika odlika je, da zna madžarsko.

Četrta velika značilnost dogajanja v slovenskem zgodovinopisju v zadnjih letih je izreden porast kvalitete na Inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani, kjer izjemno sposobna mlajša generacija pripravlja monografije o zgodovini Slovencev v 20. stoletju.

Posledice teh velikih sprememb, za katere nima Zveza zgodovinskih društev za Slovenijo (ZZDS) nobenih zaslug, vplivajo pa na njeno delo, je izreden porast zgodovinskih del, pa naj bodo to številne monografije ali pa razprave v zgodovinskih revijah. Na tem mestu je treba izreči žalostno pripombo na naš račun, namreč, da premalo beremo in spremljamo novosti. Na podlagi sicer nepopolnih informacij imam občutek, da nova zgodovinska spoznanja težko prehajajo v pouk zgodovine.

ZZDS se je morala tudi organizacijsko prilagoditi tranziciji. V teh dveh letih je dejansko že delovala predvsem kot povezovalni organ društev, saj naj bi individualnih članov naše zveze po novem ne bilo več, ampak naj bi bil ves poudarek delovanja na lokalnih in regionalnih društvih. Po naši evidenci delujejo naslednja društva: ljubljansko, dve mariborski, ptujsko, celjsko, gorenjsko, pomursko, koroško, severnoprimeško, južnoprimeško, v Novem mestu, Škofji Loki, Metliki, v Konjicah, Gornji Radgoni in na Bledu ter klub geografov in zgodovinarjev v Celovcu.

Na podlagi informacij, ki pa na zvezo še ne prihajajo sistematično in ostaja ureditev medsebojnega obveščanja naloga prihodnjega odbora, lahko ugotavljamo, da delujejo različno uspešno. Izjemno delovna so ljubljansko, južnoprimeško, obe mariborski, ptujsko in še nekatera. Značilno je, da gre boljše tistim, ki niso odvisna od članov, ki so učitelji ali profesorji. Z žalostjo ugotavljamo, da so naši kolegi, ki delujejo v prosveti, ob redkih izjemah, v tem pogledu premalo aktivni. Kljub številnim razgovorom nam še ni uspelo ugotoviti, kaj je potrebno v našem delovanju spremeniti, da bi se te razmere spremenile. Ugotavljam, da je bilo v tem pogledu s strani Zveze premalo kontaktov s prosvetnimi oblastmi in bo potrebno tudi tu iskati rešitve. Slišati je za načrte, da bi učitelji zgodovine ustanovili svoje društvo. Temu ne moremo nasprotovati, želeli bi le, da bi bili člani zveze. Prepričani pa smo, da bi rešitve lahko našli v obstoječi sekciji, ki jo vodi dr. Bojan Balkovec, najti pa moramo ustreznjšo obliko delovanja. Za prihodnje zborovanje predlagamo, da se temu vprašanju nameni posebna pozornost. Seveda pa ne smemo čakati dve leti; prihodnji odbor ZZDS naj temu vprašanju nameni še prav posebno pozornost.

Politične spremembe, ki jih je doživela Slovenija v zadnjih letih, niso šle mimo nas. V parlamentu imamo pet kolegov v štirih strankah, po Sloveniji so politično aktivni številni naši člani. Čeprav smo načelno vsi strpni, pa je v praksi nekoliko drugače. Nekdanje ideološke monolitnosti slovenskega zgodovinopisja ni več, dokončno so padle tabu teme. Slovensko zgodovinopisje se otesa tako narodnoobrambnih nalog, ki jim je bilo več kot stoletje podvrženo, kot nosilstva tradicij NOB. Ker v znanosti ni nič dokončnega, so nekateri ugotovili, da se v naših vrstah razširja revizionizem, da so pobude prevzeli »ta črni«, da slovenski zgodovinarji blatijo NOB in podobno. Seveda poslušamo tudi nasprotne očitke, da slovenski zgodovinarji delujemo in mislimo na način, kot da velikih sprememb v tem desetletju sploh ni bilo. ZZDS nima nobenih pravic, da ideološko usmerja svoje članstvo, prav tako priznava zasluge in pravice oddelkov za zgodovino na obeh univerzah in raziskovalnih središč, ki usmerjajo stroko.

Kot predsednik ZZDS se trudim poznati le naše člane in nečlane. Če ima nekdo najvišje domače in celo mednarodne strokovne kvalifikacije in dela v skladu s principi naše stroke, potem je naša naloga, da ga pri tem ščitimo, pa naj bo to komu prav ali ne. To smo storili za dr. Toneta Ferenca, za katerega smo prepričani, da je bil žrtev obrekovanja ne zaradi svoje povojne aktivnosti, ampak zaradi svojih znanstvenih del. Podobne gonje, čeprav nekoliko bolj prikrite in z obratnim ideološkim predznakom, so bili deležni tisti, ki so raziskovali delovanje škofa Rožmana ali povojne množične pobeje. Izjava, ki smo jo sprejeli v zvezi z dr. Ferencem je v obeh pogledih povsem jasna. Na strokovne argumente se odgovarja strokovno, podpiramo strokovno in znanstveno kritiko, smo pa proti političnemu linču tistih naših kolegov, katerih strokovna spoznanja nam zaradi našega ideološkega prepričanja ne ugajajo.

Rad bi vas opozoril, da se ti problemi ne pojavljajo samo z novejšo zgodovino, ampak tudi s srednjeveško, le niso tako odmevni. Prav zato nekaterih demonstrativnih izstopov iz ZZDS ne obžalujemo in sem jih osebno celo vesel. Tudi grožnje, da bodo nekateri ustanovili tako strokovno društvo, ki bo neodvisno od nas, me ne strašijo. Z »znanostjo«, ki že pred začetkom dela oziroma raziskave ve, kakšni so pravilni rezultati, nimamo mi kaj opraviti. Vse kolege pozivam k maksimalni strpnosti, seveda ne na račun strokovne in znanstvene kritike. Bodimo odprti za vse, ne pustimo pa se strokovno nikomur voditi. Dovolj nam je skrbstva, ki smo ga bili deležni v preteklosti, ne samo v bivši Jugoslaviji in nekdanjem režimu, že tudi poprej.

Položaj zgodovinarjev v slovenski družbi ni zadovoljiv. Kdor je pred kratkim spremljal spravaško diskusijo v parlamentu, je lahko ugotovil, koliko nas slovenska družba ceni. Vsak »piskač« lahko razpravlja o preteklosti, le strokovnjak naj bo tiho. Moje mnenje je, da smo tega v veliki meri krivi sami, ker smo v preteklosti preveč podlegali politiki, zlasti pa dopustili nekaterim, in to takim, ki jih zaradi njihovega političnega položaja ni bilo mogoče strokovno kritizirati, da so govorili v našem imenu. To se nam bo še nekaj časa opletalo.

Za konec bi poleg opisa stanja v naši srenji, naštel še nekaj konkretnih uspehov. Organizirali smo simpozij ob 200-letnici rojstva Friderika Barage in simpozij v znamenju osmic v letošnjem letu, ki je bil aprila v Mariboru. Zbornik *Slovenija 1848–1998: iskanje lastne poti* je skladno z napovedjo izšel in vam je na razpolago. Pokojnemu akademiku prof.dr. Franu Zwittru smo odkrili na hiši, v kateri je v Ljubljani živel, spominsko ploščo. Izdana je bila zgoščenka s posnetki njegovihe govorov, ki je, kolikor je meni znano, prvi tak primer med slovenskimi znanstveniki. Organizirali smo tudi proslavi visokih življenjskih jubilejev dveh naših nekdanjih predsednikov, akademika prof.dr. Ferda Gestrina in prof.dr. Toneta Ferenca.

Trudili smo se izpeljati tudi reorganizacijo naše zveze v skladu z novimi določili Zakona o društvih in bomo danes sprejemali nov statut. Predsedstvo in Izvršilni odbor zveze sta imela kar nekaj sestankov, kjer sta reševala aktualno problematiko. Poročila o delu vodstva ZZDS, ki jih objavljamo v *Zgodovinskem časopisu*, imajo namen, da izboljšajo obveščanje. Prosimo tudi vsa naša društva, da izkoristijo to možnost.

Za nekatere je mogoče opravljeno delo skromno, za amatersko organizacijo pa je to velik napor. V imenu IO ZZDS se iskreno zahvaljujem naši tajnici, kolegici Barbari Šatej ter Majdi Čuden in njenemu možu Franciju: brez njihovega izjemnega dela ne bi bilo opravljenega niti četrtnina naštetega. Posebno bi se rad zahvalil tudi vodstvu oddelka za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, Pedagoški fakulteti v Mariboru in njenemu oddelku za zgodovino, Inštitutu za novejšo zgodovino in Znanstveno-raziskovalnemu centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Njihova pomoč v najkritičnejših dogodkih je pokazala, da nas strokovnost in ljubezen do zgodovine še vedno povezujejo.

Stane Granda